

Ks. Kazimierz Musiol

Katowice

ORCID 0000-0001-5636-3749

FORMACJA I TOWARZYSZENIE

O działalności Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Katowickiej

*FORMATION AND ACCOMPANIMENT: ON THE ACTIVITY OF FAMILY
MINISTRY OF THE ARCHDIOCESE OF KATOWICE*

ABSTRACT:

The aim of the article is to present the model of pastoral accompaniment developed in the Family Ministry of the Archdiocese of Katowice. The foundation of priestly ministry is striving to imitate Christ – the Good Shepherd, by caring for the family, which faces many threats in the modern world. The method that yields the best results in family ministry is the joint effort of both the clergy and laity. An important element of all formative programs and pastoral activities is working together with married couples, which, due to their experience, testimony, and authenticity resulting from successfully navigating the trials of everyday life, become a model and a source of inspiration – both for engaged and married couples – at all stages of family life. The aim of the Family Ministry of the Archdiocese of Katowice is to help families form, shape, develop, and overcome difficulties and crises in the spirit of God’s love. The pastoral care for the family inside the Ministry begins even before the engaged couple unites in the sacrament of marriage. The key objective in pastoral care is the ongoing formation of families, which are to be both evangelized and ready to evangelize, thus becoming the subject of pastoral ministry. Within the Archdiocese, there are formation programs organized for engaged as well as married couples, families with children, and mature married couples facing new developmental crises. Pastoral accompaniment also involves

Celem artykułu jest przedstawienie modelu duszpasterskiego towarzyszenia wypracowanego w Duszpasterstwie Rodzin Archidiecezji Katowickiej. Podstawę kapłańskiej posługi stanowi dążenie do naśladowania Jezusa Chrystusa (jako pasterza) w opiece nad rodziną narażoną współcześnie na liczne niebezpieczeństwa. Metodą przynoszącą w działalności duszpasterstwa rodzin najlepsze rezultaty jest połączenie pracy duchowieństwa i laikatu. Ważny element wszelkich programów formacyjnych i działań duszpasterskich stanowi współpraca z małżeństwami, które, dzięki swemu doświadczeniu, świadectwu i wiarygodności wynikającej z pomyślnego przejścia przez próbę codzienności, stają się wzorem i źródłem inspiracji dla narzeczonych i małżeństw na wszystkich etapach rozwoju rodziny. Celem działań Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej jest to, aby rodziny powstawały, kształtowały się, rozwijały i pokonywały trudności oraz kryzysy w duchu Bożej miłości. Troska o rodzinę zaczyna się w Duszpasterstwie Rodzin archidiecezji katowickiej, zanim jeszcze narzeczeni połączą się w sakramencie małżeństwa. Kluczowym dążeniem w towarzyszeniu duszpasterskim jest stała formacja rodzin, które mają być jednocześnie ewangelizowane i przygotowywane do ewangelizowania, czyli stawiania się podmiotem duszpasterstwa. W archidiecezji funkcjonują programy formacyjne dla narzeczonych, małżonków,

priests supporting childless couples and families in difficult and irregular situations (broken families, incomplete families, and individuals in free or non-sacramental unions). In order to provide families with the best professional care possible, the Family Ministry of the Archdiocese of Katowice collaborates with the Light-Life Movement, the Natural Family Planning Institute, doctors, adoption centers, specialists from various fields, and the Przyszań Psychological Counseling Center. Thanks to the adequate training and spiritual formation of all individuals involved in assisting families, the Family Ministry of the Archdiocese of Katowice can offer support not only in their development and daily functioning but also in difficult and challenging situations.

rodzin z dziećmi i dojrzałych małżeństw stojących przed nowymi kryzysami rozwojowymi. Duszpasterskim towarzyszeniem kapłani obejmują również małżeństwa bezdzietne, rodziny w sytuacjach trudnych i nieregularnych (rozbite, niepełne, osoby żyjące w związkach wolnych lub niesakramentalnych). W celu zapewnienia rodzinom jak najlepszej, profesjonalnej opieki Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej współpracuje m.in. z Ruchem Światło–Życie, Instytutem Naturalnego Planowania Rodziny, lekarzami, ośrodkami adopcyjnymi, specjalistami w różnych dziedzinach oraz z Poradnią Psychologiczną Przyszań. Dzięki właściwemu przygotowaniu merytorycznemu oraz odpowiedniej formacji duchowej wszystkich osób zaangażowanych w pomoc rodzinie Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej może zaoferować pomoc nie tylko w rozwoju i codziennym funkcjonowaniu rodziny, ale także w sytuacjach trudnych i kryzysowych.

Słowa klucze: duszpasterstwo, rodzina, narzeczeni, towarzyszenie, duszpasterstwo rodzin, teologia pastoralna

Keywords: pastoral care, family, engaged couples, accompaniment, family ministry, pastoral theology

1. DUSZPASTERSTWO W KOŚCIELE

Słowo „duszpasterstwo” odsyła do jednego z najpiękniejszych obrazów związanych z chrześcijaństwem i wiarą: wizji pasterza opiekującego się swoimi owcami. Ta metafora wciąż nam uświadamia i przypomina istotną prawdę egzystencjalną: człowiek to istota potrzebująca opieki i pomocy, narażona na niebezpieczeństwa, przez które może ją bezpiecznie przeprowadzić tylko pasterz – Zbawiciel. Dzisiaj kapłani, równie silnie, a może i mocniej niż kiedykolwiek, odczuwają wagę swej misji bycia i ciągłego stawania się duszpasterzami na wzór Jezusa Chrystusa – szczególnie wobec rodzin, na które czyha tak wiele zagrożeń, zwątpień i wyzwań, rodzin, które muszą poszukiwać drogi chrześcijańskiego życia zgodnego z nauką Kościoła katolickiego i nakazami własnego sumienia wśród tak wielu trudnych pytań. Dobry duszpasterz ufa całkowicie Jezusowi Chrystusowi, lecz jednocześnie jest świadomy ogromnej odpowiedzialności ciężącej na nim z powodu powołania do bycia przewodnikiem i opiekunem rodzin¹. U podstaw działalności duszpasterstw rodzin leży przekonanie o misji rodziny jako domowego Kościoła, wspólnoty najbliższej człowiekowi. To właśnie w prawidłowo

¹ P. Wygalałak, *Obraz kapłana-duszpasterza w nauczaniu św. Grzegorza z Nazjanzu*, „Vox Patrum” 35 (2015), s. 570.

funkcjonującej rodzinie chrześcijanin po raz pierwszy doświadcza kontaktu z Bogiem, poznaje Ewangelię, nie tylko głoszoną słowem, ale i ożywianą czynem wypływającym z miłości do bliźniego. Duszpasterstwo rodzin to przecież dyscyplina teologii², której celem jest m.in. wypracowywanie podstaw, norm i zasad przydatnych w praktycznej działalności duszpasterskiej, ukierunkowanej na rodzinę, czyli zaadresowanej do osób ją tworzących albo przygotowujących się do jej założenia. Duchowieństwo i laikat współtworzą duszpasterstwo na wielu różnych poziomach organizacyjnych i strukturalnych³.

2. DUSZPASTERSTWO JAKO TOWARZYSZENIE

Duszpasterstwo rodzin, nawiązujące nazwą do obietnicy Jezusa Chrystusa–Dobrego Pasterza, jest nie tylko formą organizacyjną działalności Kościoła, ale również wyrazem troski o małżeństwo i o rodzinę. Jan Paweł II nie wahał się nazwać duszpasterskiej posługi wobec rodzin pierwszoplanową dziedziną działalności wspólnoty eklezjalnej⁴; traktuje się ją jako jedno z najważniejszych zadań Kościoła we współczesnym świecie⁵. Działalność duszpasterstw rodzin staje się obecnie nie tylko sposobem towarzyszenia rodzinom, ale i znakiem „widzialnego Kościoła ustanowionego na całej ziemi”⁶, świadectwem wierności wartościom i wskazaniom, które Bóg w swojej miłości przekazał człowiekowi w celu włączenia go w dzieło przekazywania życia, uświęcania się, wspólnej walki o zbawienie oraz dorastania do ofiarnej troski poprzez wyzbywanie się egoizmu i małoduszności. W swej posłudze rodzinie Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej kieruje się ideą duchowego towarzyszenia, tak silnie uwypuklaną w nauczaniu Kościoła katolickiego. Ogromną wagę tego zadania akcentuje papież Franciszek w Adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium*, mianowicie uwydatnia istotną rolę słuchania i zdolności do współczucia jako warunków prawdziwego wzrostu w duchu ideału chrześcijańskiego⁷. Warto podkreślić, że w papieskiej Adhortacji

² A. Przybecki, *Pojęcie modelu duszpasterstwa w teologii pastoralnej*, „Teologia Praktyczna” 9 (2008), s. 128.

³ Tradycją, która wpłynęła na rozwój duszpasterstwa rodzin, było duszpasterstwo zdrowia. Powstało z inicjatywy Stefana Wyszyńskiego, mając na celu obronę życia nienarodzonych i nauczanie metod naturalnej regulacji poczęć zgodnych z etyką katolicką. Do rozwoju duszpasterstwa rodzin jako dziedziny naukowej przyczynili się m.in.: Teresa Kramarek, Włodzimierz Fijałkowski, Elżbieta Sujak, Karol Meissner, Wanda Półtawska. Z czasem nauki o rodzinie stały się kierunkiem studiów akademickich – por. B. Mierzwiński, *Troska Kościoła o rodzinę*, „Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio” 7 (2011), s. 128-130; K. Majdański, *Teologia małżeństwa i rodziny w nauce Vaticanum II*, „Studia nad Rodziną” 1–2 (2007), s. 70-71.

⁴ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* (1981) [dalej: FC], 65.

⁵ R. Kamiński, *Troska duszpasterstwa rodzin o małżeństwo i rodzinę*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne”, 57 (2010), s. 5.

⁶ Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium* (1963), 42.

⁷ Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (2013), 171.

Amoris laetitia termin „towarzystwo” pojawia się ponad 200 razy, opisując nie tylko ogólne działania duszpasterskie mające na celu wspieranie małżeństwa i rodziny, ale także obecność i pomoc oferowane w indywidualnych sytuacjach wymagających głębokiego zaangażowania, empatii, delikatności i dyskrecji⁸. Towarzystwo duchowe przejawia się w wielu różnych formach działalności pastoralnej proponowanych wiernym już podczas przygotowywania się do małżeństwa. Kościół pragnie służyć rodzinie na wszystkich etapach jej życia, tak aby mogła w pełni realizować zamysł Boży względem małżonków i dzieci.

3. DUSZPASTERSTWO RODZIN JAKO WSPÓŁPRACA

Dążenie do powstawania, kształtowania się, rozwijania rodzin oraz pokonywania przez nie trudności i kryzysów w duchu Bożej miłości w archidiecezji katowickiej inspirowane jest modelem pastoralnym towarzyszenia rodzinie. W praktycznej realizacji zadań wskazaniem stanowiącym podstawę organizacji wszelkich form duszpasterskiej posługi jest zmierzanie do włączenia małżeństw i rodzin w działania duszpasterstwa oraz współpraca duchownych i świeckich⁹. Duszpasterskie towarzyszenie w życiu rodziny bazuje na harmonijnym łączeniu nauczania Kościoła z wiedzą płynącą z doświadczenia i świadectw małżeństw współtworzących wspólnotę rodzin wspierających się wzajemnie na drodze realizacji powołania do życia rodzinnego we współczesnym świecie. Wskazania zawarte w Adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* i potwierdzone w dokumencie *Amoris laetitia* są jasną instrukcją dotyczącą duszpasterskiego towarzyszenia. Ważny drogowskaz w codziennym działaniu Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej stanowią również klarowne wytyczne zawarte w Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin¹⁰ – troska o rodzinę oznacza stałą obecność w życiu osób i rodzin. Duszpasterz rodzin nie może posługiwać jedynie doraźnie, czyli w konkretnej sytuacji wymagającej interwencji. Takie działanie należy uznać za nieskuteczne w dłuższej perspektywie, ponieważ nie ma ono, jako podstawy, relacji „zbudowanej” na wspólnym rozeznawaniu powołania i solidnej, chrześcijańskiej formacji.

4. DUSZPASTERSTWO JAKO FORMACJA

Troska o rodzinę zaczyna się w Duszpasterstwie Rodzin archidiecezji katowickiej, zanim jeszcze narzeczeni połączą się w sakramencie małżeństwa. Kluczowym

⁸ B. Kmiecik, *Towarzystwo duchowe małżonkom i osobom w sytuacjach nieregularnych w świetle adhortacji „Amoris laetitia”*, „Family Forum” 7 (2017), s. 109-110.

⁹ J. Gręźlikowski, „Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin” przejawem troski Kościoła o małżeństwo i rodzinę, „Ius Matrimoniale” 17 (2006), s. 121.

¹⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* (2003), 72.

dążeniem w towarzyszeniu duszpasterskim jest stała formacja rodzin, które mają być jednocześnie ewangelizowane i przygotowywane do ewangelizowania, czyli stawania się podmiotem duszpasterstwa. Programy formacyjne dla małżonków, stanowiące propozycję Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej, różnią się od typowej katechezy dla dorosłych, ponieważ są formą towarzyszenia małżonkom, wyróżniającą się silnie praktycznym ukierunkowaniem wynikającym z mocnego osadzenia problematyki i proponowanych rozwiązań w życiu małżonków. Zawsze uwzględniamy to, żeby wszystkie programy były odpowiedziami na konkretne potrzeby rodzin na danym etapie ich życia. Dzięki nim małżonkowie wykazują uzdolnienie do kształtowania własnego związku i swej rodziny. Pragniemy, aby nasi podopieczni pogłębiali swoją więź z Bogiem i rozumienie rodziny jako szczególnej wspólnoty małżonków z Nim zapraszającym ich do ojcostwa i macierzyństwa (w rozmaitych formach). Budowanie rodziny w jedności ze Stwórcą i we wspólnocie, którą tworzy Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej, uzdalnia i ośmiela do dawania świadectwa i dzielenia się własnym doświadczeniem z innymi. Dobro płynące z takiej posługi względem bliźnich dodatkowo umacnia rodzinę, która staje się źródłem wsparcia i pomocy dla innych, pomaga odnaleźć im drogę i piękno powołania do życia w rodzinie. Za podstawę szczęśliwej rodziny uważamy w naszych działaniach solidną formację chrześcijańską – małżeństwo to przecież znak związku Jezusa Chrystusa i Kościoła¹¹.

W praktyce oznacza to, że często pierwszym, koniecznym krokiem w tworzeniu małżeństwa jest pogłębienie wiary i relacji narzeczonych z Bogiem. Tylko zrozumienie głębokiej więzi łączącej małżonków ze Stwórcą może przyczynić się do w pełni świadomego przystąpienia do sakramentu i budowania chrześcijańskiej rodziny. Również pierwsze lata wspólnego życia małżonków – jak podkreśla papież Franciszek w Adhortacji *Amoris laetitia* – wymagają szczególnej troski i duszpasterskiego towarzyszenia rodzinie¹². W tym okresie wizja szczęśliwego życia po ślubie, oczekiwania dotyczące przyszłości oraz pragnienie stworzenia rodziny zgodnej z jej wymarzoną wizją napotyka pierwsze wyzwania i kryzysy rozwojowe. Małżonkowie muszą wówczas uczyć się ofiarnej miłości i pokonywania egoizmu. W owym pięknym, rozwojowym, ale i pod wieloma względami trudnym okresie małżeńskiego życia nawet osoby o solidnej formacji, głęboko wierzące, rzetelnie przygotowane do życia w rodzinie, zdolne do miłości i wielkoduszności w relacji z drugim człowiekiem oraz do zaangażowania i heroizmu w realizowaniu powołania, mogą potrzebować pomocy i wsparcia. Program działalności duszpasterstwa rodzin wynika z przekonania, iż decyzja o zawarciu związku małżeńskiego powinna być podjęta z pełną odpowiedzialnością i na podstawie duchowo pogłębionego rozumienia tego sakramentu. Jawi się to jako konieczne do wytrwania przez małżonków w swoim postanowieniu, zwłaszcza we współczesnym świecie stawiającym rodzinę wobec wielu trudnych

¹¹ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2020, 1617.

¹² Franciszek, Adhortacja apostolska *Amoris laetitia* (2016) [dalej: AL], 217.

prób i wyzwań. Rolą duszpasterstwa rodzin jest okazanie młodym małżonkom zainteresowania i troski, otoczenie ich szczególną opieką w procesie, który stanowi potwierdzanie i pogłębianie dokonanego wyboru siebie nawzajem i podjętej decyzji o stworzeniu chrześcijańskiej rodziny¹³. Duszpasterz pragnie towarzyszyć narzeczonemu w założeniu rodziny świadomie, w duchu głębokiego rozumienia jej chrześcijańskiego wymiaru, a następnie wspierać ją, zapewniając nie tylko duchowe towarzyszenie¹⁴, lecz także pomoc wspólnoty dzielącej się świadectwami i doświadczeniami życia w rodzinie. Cel nadrzędny to umacnianie rodzin, stwarzanie im dogodnego środowiska rozwoju, chronienie ich przed zagrożeniami i zapobieganie rozpadowi małżeństw. Z tego względu towarzyszenie duszpasterskie i działania formacyjne przybierają formę długotrwałego procesu, tym bardziej że kolejne etapy rozwoju rodziny przynoszą specyficzne wyzwania, kryzysy i trudności¹⁵. Pogłębianie relacji z Bogiem to warunek odczytywania wciąż na nowo powołania do życia w rodzinie – tak ewoluuje i umacnia się miłość małżeńska.

5. ZANIM POWIEMY: „TAK...”

Programy przygotowujące narzeczonych do zawarcia związku małżeńskiego Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej w dużej mierze prowadzi we współpracy z Diakonią Ruchu Światło–Życie. Taka formuła stanowi konsekwencję przekonania, iż połączenie działań duszpasterskich z dzieleniem się doświadczeniem przez małżonków jest kluczowe dla właściwego naświetlenia istoty sakramentu oraz zrozumienia specyfiki życia w rodzinie. Młodzi ludzie zamierzający rozpocząć wspólne życie i założyć rodzinę mogą w ten sposób lepiej poznać drogę, na którą chcą wkroczyć, i dzięki temu podjąć świadomą, odpowiedzialną decyzję. Dla wielu uczestników kursów uczestnictwo w spotkaniach, modlitwy, świadectwa i rozmowy stają się wielką szansą na zmianę płytkiego rozumienia małżeństwa i roli ślubu. Każda forma katechez przedmałżeńskich to jednocześnie duszpasterskie wyzwanie – chcemy zachwycić młodych pięknem chrześcijańskiej wizji małżeństwa, niejako przedrzeć się przez czysto konwencjonalne wyobrażenia wspaniałego ślubu, sukni, kwiatów i prezentów, aby narzeczeni stali się ludźmi świadomie i wspólnie dążącymi do zbawienia, pełnymi wiary małżonkami i odpowiedzialnymi rodzicami¹⁶. Kryzys rodziny rozpoczyna się przecież już przed zawarciem małżeństwa; jeżeli organizacja wesela i podróży

¹³ M. Brożek, *Duszpasterskie towarzyszenie małżonkom w pierwszych latach małżeństwa. Rola poradni rozpoznawania płodności*, „Teologia Praktyczna” 19 (2018), s. 191, 195.

¹⁴ G. Pyżlak, *Pracownicy duszpasterstwa rodzin i ich zadania*, „Studia nad Rodziną” 2 (2015), s. 73.

¹⁵ Por. AL 217-258.

¹⁶ Por. J. Goleń, *Motywy zawarcia małżeństwa sakramentalnego. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań narzeczonych*, Lublin 2013.

poślubnej zastępuje modlitwę, kontemplację i głębokie przeżycie sakramentu, najprawdopodobniej narzeczeni wchodzący w weselnych strojach do świątyni pojawiają się w niej po raz kolejny dopiero przy okazji chrztu swego dziecka, które „uroczyście pożegna się z Kościołem” podczas bierzmowania.

Podczas katechez zajmujemy się pogłębianiem wiary i rozumienia małżeństwa oraz nauką komunikacji. W ramach przedmałżeńskiego przygotowania podejmujemy również istotne tematy związane z seksualnością, otwieraniem się na potomstwo oraz naturalnymi metodami planowania rodziny. W tych sprawach doświadczeni, współtworzący kurs małżonkowie stają się dla narzeczonych autorytetem.

Często właśnie przy tej okazji narzeczeni (nawet ci, którzy rozpoczęli kurs niejako z musu w celu uzyskania „papierka”, bez którego będzie niemożliwa uroczystość z białą suknią, ze śpiewem *Ave Maria* i dziewczynkami sypiącymi kwiatki) dowiadują się o tym, jakie jest nauczanie Kościoła na temat płodności, jej regulacji i przekazywania życia. Dla osób, które rozpoczęły współżycie już przed ślubem, najbardziej przekonujące są świadectwa małżeństw praktykujących z powodzeniem naturalne metody planowania rodziny. To właśnie te pary potencjalnie ukształtują poglądy narzeczonych i będą skutecznie walczyć ze stereotypami. W trakcie kursu narzeczeni mogą zadawać pytania i dzielić się swoimi wątpliwościami tak, aby zostały one rozwiane przez osoby, których życiowe doświadczenie i praktyka pokazują, że życie zgodne z katolickim nauczaniem o małżeństwie, seksualności i płciowości jest nie tylko możliwe, ale wnosi też wiele dobra w relację dwóch osób.

Katechezy przedmałżeńskie prowadzone w archidiecezji katowickiej to efekt głębokiego namysłu nad ideą odpowiedniego przygotowania do życia w małżeństwie we współczesnej rzeczywistości. Rozumiemy, jak istotne jest kompleksowe podejście do kwestii rodziny, dlatego prowadzenie zajęć jest połączeniem teologii, psychologii i świadectwa (optymalna, zdaniem twórców programu, metoda przygotowania narzeczonych). Współdziałanie księży rozmaitych specjalności z grupami małżeństw – w duchu służby małżeństwu i rodzinie – okazało się niezwykle skutecznym sposobem oddziaływania. Działania duszpasterskie mają na celu przeprowadzenie solidnego kursu bazującego na Biblii i nauce Kościoła katolickiego, dającego okazję również do spowiedzi, uczestnictwa w Eucharystii sprawowanej w intencji narzeczonych, modlitwie narzeczonych i w Dniu Skupienia. Narzeczeni poznają doświadczenie życia w wierności nauce Kościoła traktowanej jako najlepsza droga dla rodziny we współczesnym świecie.

Kursy są prowadzone (przez osoby odpowiednio do tego przygotowane i posiadające misje kanoniczne) w sieci ośrodków działających przy parafiach w miastach naszej archidiecezji. Profesjonalnie przygotowany program, atrakcyjna formuła, skuteczne sposoby przekazywania wiedzy teoretycznej i praktycznej, wielość centrów, w których prowadzi się zajęcia, to czynniki mające sprzyjać właściwemu uformowaniu rodzin archidiecezji katowickiej i ich przygotowaniu

do prawdziwie chrześcijańskiego przeżywania kolejnych etapów wspólnego życia – również trudności, problemów i pojawiających się kryzysów. Zadaniem, które stawia sobie Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej, jest zapewnianie małżeństwu solidnych podstaw i konkretnej pomocy w skomplikowanych sytuacjach, dlatego duszpasterzy wspierają w ich wysiłkach małżeństwa z długoletnim stażem¹⁷ mogące przekazać istotną wiedzę najpełniej, najbardziej wiarygodnie, w sposób atrakcyjny i budzący zaufanie. Chodzi o pary mające za sobą co najmniej kilka kryzysów, z których wyszły obronną ręką, bogate w doświadczenie całkowitej zmiany życia związanej z pojawianiem się dzieci. Najwiarygodniejsze są małżeństwa, które przetrwały próbę codzienności, dlatego coraz częściej kursy są w znacznej części prowadzone właśnie przez pary. Warto zadbać o to, aby ten zwyczaj stał się powszechną praktyką, bo – jak pokazuje doświadczenie – ów aspekt katechizacji narzeczonych jeszcze niedomaga. Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej współpracuje z Domowym Kościołem Ruchu Światło-Życie właśnie w celu zapewnienia najskuteczniejszej formy przygotowania do małżeństwa.

6. PLANOWANIE POTOMSTWA

W związku z prośbami narzeczonych i małżonków chcących uzyskać rzetelną wiedzę na temat metod rozpoznawania płodności, które umożliwiają planowanie rodziny w duchu wierności nauce Kościoła, organizowane są w ramach duszpasterstwa rodzin spotkania i specjalistyczne kursy¹⁸. Opieka duszpasterska nad narzeczonymi i małżonkami pozwala dojść do wniosku, że jest to temat wymagający szczególnej troski i specjalnego zaangażowania. Podejmowane w czasie zajęć tematy są niezwykle istotne w kontekście poszukiwania dla rodzin sposobów chrześcijańskiego funkcjonowania we współczesnym świecie. Kurs został opracowany przez INER Polska¹⁹ (Instytut Naturalnego Planowania Rodziny) według systemu prof. Józefa Rotzera, a zajęcia są prowadzone metodą konferencyjno-warsztatową przez nauczycieli metod rozpoznawania płodności. Uczestnicy kursu zdobywają wiedzę z zakresu MRP podczas dwóch czterogodzinnych spotkań albo w czasie weekendowych warsztatów organizowanych w Koniakowie. Konferencje prowadzą nauczyciele małżonkowie, a istotną częścią zajęć są również ćwiczenia interpretacji wybranych cyklów z wykorzystaniem zeszytu

¹⁷ Warto podkreślić, że – w ramach spotkań z narzeczonymi – zaangażowały się w ten kurs również pary z duszpasterstwa małżeństw starających się o potomstwo. Jest to przykład włączenia się zgodnego z celem, jaki stawia sobie Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej, mianowicie powołaniem do istnienia wspólnoty, która będzie wzajemnie się wspomagać i wymieniać doświadczenia z innymi małżeństwami i rodzinami.

¹⁸ Strona kursu: <https://przednamimalzenstwo.pl/przed-nami-malenstwo/home/> [dostęp: 23.04.2025].

¹⁹ Strona internetowa instytutu: <https://iner.pl/> [dostęp: 23.04.2025].

kart obserwacji. W ramach kursu każdy uczestnik może indywidualnie porozmawiać z nauczycielem lub skonsultować swoją obserwację cyklu. Ten wymiar działalności Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej ma ogromne znaczenie dla upowszechniania wiedzy dotyczącej naturalnych i zgodnych z nauką Kościoła katolickiego metod planowania rodziny.

7. TOWARZYSZYĆ

Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej obejmuje swoimi działaniami małżonków, aby i po ślubie mieli zapewnione duszpasterskie towarzyszenie na kolejnych etapach życia rodziny. Jedną z takich propozycji są warsztaty „Wierni”²⁰, prowadzone przez małżeństwa ze środowiska Domowego Kościoła Ruchu Światło–Życie, współpracujące ściśle z księdzem z Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji, który ma wpływ na program i przebieg zajęć. Autorem warsztatów „Wierni” jest Magdalena Adler, żona i matka trojga dzieci, psychoterapeutka. W zajęciach uczestniczą pary, które zawarły sakrament małżeństwa, bez względu na jego staż. Prowadzącymi warsztaty są małżonkowie oraz ksiądz z Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej. Program warsztatów jest inspirowany tekstem przysięgi małżeńskiej:

JA.... (budowanie obrazu siebie zgodnie z Bożym zamysłem) WYBRAŁEM CIEBIE, WYBRAŁAM CIEBIE (przyjęcie i akceptacja współmałżonka jako daru Bożego), BIORĘ CIEBIE ZA ŻONĘ, BIORĘ CIEBIE ZA MĘŻA (zaspokajanie potrzeb męża i żony), ŚLUBUJĘ CI MIŁOŚĆ (wyrażanie miłości poprzez namietność, przyjaźń i odpowiedzialne zaangażowanie), ŚLUBUJĘ CI WIERNOŚĆ I UCZCIWOŚĆ MAŁŻEŃSKĄ (dbanie o równowagę i wzajemność w relacji małżeńskiej) ORAZ ŻE CIĘ NIE OPUSZCZĘ AŻ DO ŚMIERCI (przebaczenie prowadzące do umocnienia wspólnoty małżeńskiej). TAK MI DOPOMÓŻ PANIE BOŻE W TRÓJCY JEDYNY I WSZYSCY ŚWIĘCI (bazowanie miłości małżeńskiej na wiernej miłości Boga).

Głównym celem warsztatów jest udzielenie wsparcia parom małżeńskim na różnych etapach życia poprzez budowanie fundamentów zdrowej rozmowy ze współmałżonkiem i stałe zapraszanie Boga do związku. Przyjęta forma pracy nad małżeństwem umożliwia „budowę” i umacnianie więzi dzięki jej połączeniu z relaksem i odpoczynkiem oraz wspólnemu uczestniczeniu w Eucharystii. Uczestnicy warsztatów wysłuchują konferencji, a następnie omawiają tematy w niej poruszane. Kolejnym punktem programu są ćwiczenia mające na celu pracę par nad wzajemną relacją, a zakończone dzieleniem się swoimi refleksjami z grupą. Zajęcia wieńczy odnowienie przysięgi małżeńskiej.

²⁰ Strona kursu: <https://przednamimalzenstwo.pl/wierni/home/> [dostęp: 23.04.2025].

8. DUSZPASTERSTWO W ŻYCIU RODZINY

Duszpasterskie towarzyszenie rodzinom trwa po zawarciu małżeństwa zgodnie z założeniem wynikającym z Encykliki *Familiaris consortio*, pozwalającym na określenie duszpasterstwa rodzin mianem „działalności Kościoła, który pełni zbawcze posłannictwo wobec rodziny, obejmując wszystkie etapy jej rozwoju oraz całość treści jej życia w perspektywie sakramentalności małżeństwa i wymiaru eklezjalnego rodziny”²¹. Szczególnie w pierwszych latach wspólnego życia, jakże ważnych dla przyszłości całej rodziny, bardzo istotne okazuje się to, by między Kościołem i małżonkami (którzy najczęściej właśnie na tym etapie stają się matkami i ojcami) istniała dobra współpraca. W ten sposób Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej pragnie wspomagać rodziców w wychowaniu dzieci w złożonej rzeczywistości kulturowej²², wspierać ich w podejmowaniu dobrych wyborów, również w sytuacjach trudnych i budzących moralne wątpliwości²³. W ten sposób rodziny w diecezji łączą się we wspólnotę wspierającą się wzajemnie, tworzą dobre środowisko rozwoju dla nowego pokolenia oraz kreują razem z duszpasterzami żywy i silny Kościół.

9. RELIGIJNE WYCHOWANIE POTOMSTWA

Z myślą o realizacji tego zadania Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej tworzy dla rodzin kursy mające wspierać je w chrześcijańskim życiu. Jedną z takich inicjatyw jest program formacyjny dla rodziców i chrzestnych przed chrztem dziecka, mający na celu przekazanie wiedzy o dobrym, religijnym jego wychowaniu oraz o zadaniach, jakie pojawiają się wraz z przyjęciem roli rodzica chrzestnego. W programie zawarto również treści dotyczące liturgii sakramentu małżeństwa, umacniania więzi małżeńskich w sytuacji, kiedy w domu pojawiają się małe i absorbujące dzieci, oraz budowania na co dzień domowego Kościoła. Kolejnym etapem w działaniach wspierających religijne wychowanie dziecka w rodzinie jest program formacyjny, przeznaczony dla rodziców dzieci przygotowujących się do wczesnej i pierwszej komunii świętej: „O radości życia w przyjaźni z Chrystusem w naszej rodzinie”. Przedmiotem duszpasterskiej troski na tym etapie życia rodziny są: pogłębianie więzi małżeńskiej po kilku lub nawet kilkunastu latach życia małżeńskiego, wychowywanie dziecka w wieku szkolnym, odnowienie życia religijnego w rodzinie oraz dobre przygotowanie całej rodziny do uroczystości pierwszej komunii świętej dziecka. Program formacyjny

²¹ K. Wojacek, *Koncepcja duszpasterstwa rodzin w „Familiaris consortio”*, w: *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, red. A.L. Szafrński, Lublin 1985, s. 288.

²² Por. AL 69-70, 84.

²³ M. Brożek, *Duszpasterskie towarzyszenie małżonkom w pierwszych latach małżeństwa. Rola poradni rozpoznawania płodności*, „Teologia Praktyczna” 19 (2018), s. 196.

kontynuowany jest w okresie, gdy dzieci przygotowują się do sakramentu bierzmowania. Istotnymi problemami podejmowanymi w tym czasie w ramach posługi Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej są: wychowanie dorastającej młodzieży, obowiązki religijno-moralne rodziców wobec dorastających i już dorosłych dzieci, odnowienie postaw religijnych małżonków i rodziny oraz istota sakramentu bierzmowania i działanie Ducha Świętego w życiu rodziny.

10. EKOLOGIA W ŻYCIU CHRZEŚCIJAŃSKIEJ RODZINY

Wyrazem troski o środowisko naturalne jest następujący program formacyjny dla rodzin: „W trosce o człowieka”. Dzięki niemu wspólnota eklezjalna włącza się w działania związane z ekologią będącą jedną z istotnych kwestii podejmowanych w kościelnej nauce społecznej. Zagadnienia związane ze środowiskiem naturalnym wynikają z nauki Kościoła katolickiego i są mocno osadzone w rzeczywistości rodzin żyjących w archidiecezji katowickiej, co decyduje o formacyjnych, praktycznych walorach programu będącego wyrazem realizacji założeń dotyczących ekologii w codziennym życiu chrześcijanina.

11. Z RODZINĄ – NA WSZYSTKICH ETAPACH ROZWOJU

Towarzystwo duszpasterskie rodzinie nie kończy się wraz z wejściem dzieci w dorosłe życie. Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej pragnie troszczyć się o małżonków na kolejnych etapach funkcjonowania rodziny, czego wyrazem jest program formacyjny dla par małżeńskich będących w wieku średnim: „Smak dojrzałej miłości”. Małżonkowie mogą liczyć na wsparcie w okresie, w którym wyzwaniem staje się radość z dojrzałej miłości małżeńskiej oraz uczyć się, jak znajdować i eksplorować nowe obszary zaangażowania oraz rozwijać swoje życiowe pasje. Pary w wieku średnim mają okazję lepiej przygotować się do nowych wyzwań rodzinnych: występowania w roli teściów, dziadków lub dzieci opiekujących się starszymi, często chorymi rodzicami. W ramach towarzyszenia duszpasterskiego zwraca się uwagę parom w okresie postrodzicielskim na budowanie i wzmacnianie więzi małżeńskiej w odmiennej sytuacji, pomoc w odnalezieniu nowych celów i wartości oraz rozwijanie prawidłowej relacji z dorosłymi dziećmi – wszystko po to, aby uniknąć ryzyka pojawiania się syndromu pustego gniazda i zagrożenia rozpadem małżeństwa.

Towarzystwo duszpasterskie rodzinie pojmujemy nie tylko jako udzielanie wsparcia we wszystkich wyzwaniach i kryzysach, jakie ją spotykają, lecz także jako pomoc w pielęgnowaniu uczucia i dojrzewaniu do bliskości w związku i w kształtowaniu więzi miłości między małżonkami. Wspólna droga musi rozpoczynać się od zdobywania umiejętności wyrażania swoich uczuć – tylko

wówczas skuteczne może być dążenie do tego, by kryzysy charakterystyczne dla kolejnych faz rozwoju rodziny nie okazały się fatalne, ale zostały pokonane i umocniły związek. Pierwszym priorytetem jest przeciwdziałanie rozpadowi związku w ciągu dwóch pierwszych lat od zawarcia małżeństwa. Kolejnym celem staje się zapewnienie rodzinie na wszystkich etapach jej rozwoju stałego wsparcia (zwłaszcza o charakterze duchowym i psychologicznym), również takiego, jakie może być udzielane jedynie dzięki wspólnocie (świadczenia, rady, pomoc doświadczonych i uformowanych małżeństw, które przeszły pomyślnie przez kryzysy rozwojowe).

12. TOWARZYSZENIE – RÓWNIEŻ W SYTUACJACH NIEUREGULOWANYCH

Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej chce towarzyszyć duszpastersko parom w rozmaitych sytuacjach nieuregulowanych, naznaczonych wieloraką kruchością²⁴. Ważną grupę, coraz liczniejszą, potrzebującą wsparcia i o nie proszącą, tworzą rodziny rozbite, niepełne, osoby żyjące w związkach wolnych lub niesakramentalnych. Trudność sytuacji tych osób należy jednak traktować jako duszpasterskie wyzwanie, a nie jako powód do wykluczania czy odrzucania. Ambicją duszpasterstwa rodzin jest w takiej sytuacji pomoc w odkrywaniu skomplikowanej, ale cennej, osobistej drogi prowadzącej do zbawienia, dlatego gotowość do poszukiwania Boga w rodzinach o nieuregulowanej sytuacji stanowi ważny element naszej pracy duszpasterskiej.

W posłudze skierowanej do osób pozostających w związkach niesakramentalnych koncentrujemy się na umożliwieniu podopiecznym takiego udziału w życiu wspólnoty eklezjalnej, jaki możliwy jest w sytuacji egzystencjalno-prawnej małżonków rozwiedzionych po ślubie kościelnym, którzy zawarli drugie małżeństwo cywilne, oraz małżeństw wyłącznie cywilnych, niemających przeszkód prawnych do zawarcia ślubu kościelnego. Trudność, jaka pojawia się w towarzyszeniu duszpasterskim takim parom, stanowi źródło pewnego paradoksu: celem duszpasterza jest odczytywanie planu Bożego oraz poszukiwanie powołania, podtrzymywanie wiary i kontaktu z Bogiem w codziennym życiu, a także duchowa formacja, a jednocześnie Kościół, stojący na straży nierozzerwalności sakramentu małżeństwa, przypomina takim parom, że ze względu na to, iż nie zachowały wierności Ewangelii i weszły w drugie związki małżeńskie, nie mogą w pełni uczestniczyć w życiu Kościoła, którego nauczanie i dyscyplina traktują związki niesakramentalne za niewłaściwe. Ta sprzeczność staje się przyczyną nieporozumień: osoby w związkach niesakramentalnych czują się w Kościele niemile widzianymi gośćmi, kłopotliwymi parafianami pozbawionymi możliwości religijnego rozwoju,

²⁴ Por. AL 291-312.

tymczasem komplikacje spowodowane nieregularnością sytuacji nie są i nie powinny być przeszkodą w uzyskiwaniu duszpasterskiego wsparcia i pogłębiania wiary w strukturach Kościoła, mimo braku możliwości pełnego uczestnictwa w jego życiu.

Rolą kapłana staje się rozeznanie sytuacji osób żyjących w niesakramentalnym związku, doradzenie zgodnie z pozyskaną wiedzą (np. poinformowanie o możliwości wszczęcia procesu sądowego o stwierdzenie nieważności małżeństwa), uświadomienie im, że nawet w tej trudnej sytuacji są członkami Kościoła. Celem Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej jest, aby osoby żyjące w związkach niesakramentalnych nie czuły się odłączone od Kościoła. Jako ludzie ochrzczeni, powinni przecież uczestniczyć w jego życiu, czyli słuchać słowa Bożego, uczęszczać na mszę świętą, modlić się, wychowywać dzieci w wierze chrześcijańskiej, pokutować za grzechy, angażować się w działalność charytatywną Kościoła. Mimo niemożności otrzymania rozgrzeszenia i przystąpienia do komunii świętej mogą przeżywać tzw. komunię duchową.

13. TOWARZYSZENIE MAŁŻONKOM BEZPŁODNYM

Szczególną troską obejmujemy małżeństwa dotknięte coraz częstszym problemem bezdzietności. Niemożność spłodzenia i urodzenia własnego, biologicznego potomstwa staje się często dramatem, w którym wsparcie i towarzyszenie duszpasterskie okazują się nieocenioną pomocą w poszukiwaniu właściwej drogi wyjścia z doświadczanego kryzysu. Tak poważna przeszkoda w zrealizowaniu wymarzonej wizji szczęścia może prowadzić do utraty wiary (w swoim głębokim żalu małżonkowie obwiniają Boga za niemoc wydania na świat upragnionego dziecka) lub desperacji, w której małżonkowie zaczną rozważać rozwiązania niezgodne z nauką Kościoła katolickiego²⁵. Misją duszpasterstwa małżeństw bezdzietnych jest objęcie troską par małżeńskich doświadczających głębokich problemów duchowych, wynikających z braku potomstwa.

Papież Jan Paweł II wyraźnie podkreślał, że małżeństwo niemogące zrodzić potomstwa nie traci na wartości²⁶, jednakże doświadczenia pracy duszpasterskiej z bezdzietnymi parami uzmysławiają, że wśród rodzin dotkniętych dramatem

²⁵ Istotnych danych związanych z tą kwestią dostarczyły wyniki badań przeprowadzonych przez autora dla potrzeb pracy doktorskiej *Duszpasterskie towarzyszenie małżeństwom z problemem niepłodności. Studium duszpasterstwa rodzin*. Badaną grupę (462 osoby) stanowili małżonkowie dotknięci problemem niepłodności. Wyniki badań przeprowadzonych w 2019 r. wykazały, iż pary małżeńskie nierzadko mają trudności z etycznym podejściem do kwestii sztucznego zapłodnienia i stosowania środków antykoncepcyjnych, co oznacza, że istnieje pilna potrzeba przybliżania małżonkom (z problemem niepłodności) wskazań zawartych w nauczaniu Kościoła, dotyczących tych kwestii, oraz pomocy duszpasterskiej w realizacji właściwych postaw etycznych, a także wspierania wiernych w unikaniu praktyk naruszających ludzką godność.

²⁶ FC 14.

niepłodności wyraźne jest poczucie wykluczenia, bycia traktowanym jak „gorsza rodzina”, w jakimś bolesnym do zaakceptowania sensie – niepełna. Poczucie bycia gorszym, związane z tym problemy psychologiczne, kwestionowanie wartości i sensu swej egzystencji, przekonanie o byciu porzuconym przez Boga, presja społeczna i rodzinna, to poważne problemy, do których niebawem dołączają trudy leczenia, niepewność, zawiedzione nadzieje i pokusy związane z propozycjami, jakie współczesna medycyna przedstawia bezpłodnym parom. Obciążenie sumienia niemoralnymi działaniami, zagrożenie dla zdrowia, poważne obciążenia finansowe – to tylko niektóre z konsekwencji, jakie mogą dotknąć małżonków poszukujących desperacko rozwiązania swojego problemu zgodnie z receptami podsuwanymi bezpłodnym parom we współczesnym świecie. Dostrzeżenie wagi tego problemu, zwłaszcza w świetle nasilania się zaburzeń płodności, jest dla duszpasterstw rodzin wyraźnym sygnałem zachęcającym do podjęcia działań mających na celu objęcie bezpłodnych małżeństw opieką duszpasterską. Jest to kwestia o tyle istotna, że te pary oczekują i potrzebują pomocy²⁷, a czują, że w chrześcijańskim wyobrażeniu rodziny, realizującej Boże wezwanie do płodności i zaludniania Ziemi, nie ma miejsca na ich szczególną sytuację, że ich życie będzie już zawsze naznaczone brakiem i niespełnieniem.

Duszpasterskie towarzyszenie ma pomagać w odnalezieniu się w trudnej sytuacji, umożliwiać zrewidowanie powołania, skłaniać do pogłębienia rozumienia ojcostwa i macierzyństwa oraz płodności w planie Bożym. Celem duszpasterza staje się oczyszczenie motywacji do posiadania dziecka – potomstwo nie powinno wypełniać pustki w sercu. Dziecko ma znaleźć się w kręgu miłości rodziców, być kochane dla siebie samego, a nie postrzegane jako środek uśmierzający ból niepłodności. Nienarodzonego dziecka nie wolno też traktować przedmiotowo jako „produktu” dostarczanego w ramach usługi medycznej, ponieważ jest ono istotą ludzką. Towarzyszenie duszpasterskie powinno zmierzać do uświadomienia małżonkom wartości ich związku, niezależnej od możliwości posiadania potomstwa. Ma nieść im nadzieję i budzić ufność w obecność Boga w ich małżeństwie oraz wspierać w przeżywaniu poszczególnych etapów zmagania z niepłodnością fizyczną.

Duszpasterz niepłodnych małżeństw towarzyszy parom małżeńskim podczas leczenia, wspiera ich, kieruje do zaufanych specjalistów²⁸, ale jego istotnym zada-

²⁷ Wyniki badań przeprowadzonych w 2019 r. przez autora w grupie niepłodnych małżeństw wykazały, że mają one bardzo sprecyzowane oczekiwania: pragną rozmowy z kimś, kto rozumie ich problemy, kontaktu, wsparcia, modlitwy, warsztatów psychologicznych, spotkań medycznych, możliwości wymiany doświadczeń z innymi parami doświadczającymi podobnych problemów oraz kazań, nauk, rekolekcji czy innych form duszpasterskiej nauki, które byłyby dostosowane do ich szczególnej sytuacji. Bezpłodni małżonkowie odczuwają żal, że w Kościele mówi się o nich jako o osobach niepasujących do chrześcijańskiej wizji rodziny.

²⁸ Ten aspekt działań duszpasterskich realizujemy dzięki wiedzy na temat naprotechnologii – metody przywracania płodności, która jest zgodna z nauką Kościoła i bezpieczna dla zdrowia – por. J. Czerniak, *Naprotechnologia – dobra diagnostyka i skuteczne leczenie*, „Teologia i Moralność”

niem jest również uświadamianie, że nawet ogromne pragnienie poczęcia dziecka nie jest usprawiedliwieniem podejmowania działań sprzecznych z naturą i nieszanujących godności człowieka. Największe wyzwanie stanowi takie pogłębienie rozumienia ludzkiej płodności, aby małżonkowie byli świadomi, że bycie płodnym nie jest jednoznaczne z posiadaniem własnego, biologicznego potomstwa²⁹. Płodny wymiar miłości małżeńskiej może wyrażać się w różnorodnych formach, korzystnych dla małżonków, społeczeństwa i wspólnoty ludzkiej dzięki realizacji duchowego wymiaru płodności.

Towarzyszenie małżeństwom bezdzietnym w Duszpasterstwie Rodzin archidiecezji katowickiej jest złożonym procesem łączącym rozmaite formy zaangażowania i posługi. Podstawowe działanie to organizowanie zajęć, spotkań, modlitw i nabożeństw. Kluczowe okazuje się udzielenie wsparcia i zapewnienie pomocy wspólnoty, w której małżonkowie nie będą czuli się w swoim cierpieniu wykluczeni, odizolowani. Jednak duszpasterz małżeństw bezdzietnych musi posiadać też kompetencje i wiedzę, dzięki którym skieruje podopiecznych do właściwych specjalistów, aby zostali objęci profesjonalną pomocą medyczną i psychologiczną.

Niepłodność jest cierpieniem, ale okazuje się również szansą: na wzmocnienie wiary, ściślejszą więź z Bogiem, pogłębienie swojego rozumienia rodziny, płodności ludzkiej, ojcostwa i macierzyństwa, pojmowanych jako powołanie, a nie tylko jako biologiczna zdolność do spółdzenia i urodzenia potomstwa. Z tego względu duszpasterz staje przed wyzwaniem – musi równoważyć wspieranie małżonków na drodze walki z niepłodnością z przygotowywaniem na przyjęcie woli Boga odnośnie do ich rodziny – bez względu na to, czy urodzenie dziecka jest w planach Bożych, czy nie. Akceptacja niepłodności może prowadzić albo do rozważenia możliwości adopcji i wielkodusznego obdarzenia miłością

2 (2017), s. 141-161; M. Debita, *Naprotechnologia jako alternatywna wobec in vitro metoda leczenia niepłodności i dobre praktyki polskich samorządów w finansowaniu tej metody leczenia*, w: *Problemy małżeństwa i rodziny w prawodawstwie polskim, międzynarodowym i kanonicznym*, red. R. Sztuchmiller [i in.], Olsztyn 2017, s. 105-115; A. Barczak, *Naprotechnologia – technologia naturalnej prokreacji*, „Życie i Płodność. Kwartalnik Interdyscyplinarny” 1 (2008), s. 109-113; M. Barcentewicz, *Co to jest NaProTechnology?*, w: *Poradnictwo rodzinne w teorii i praktyce*, red. U. Dudziak [i in.], Kraków 2013, s. 327-336; tenże, *NaProTECHNOLOGY jako narzędzie do diagnostyki i leczenia niepłodności i innych chorób*, w: *Naturalne planowanie rodziny w ujęciu wybranych dyscyplin naukowych*, red. W. Wieczorek [i in.], Lublin 2008, s. 229-238, E. Bartkowiak, *Obraz matki i macierzyństwa w przekazach źródłowych z historii wychowania*, „Wychowanie w Rodzinie” 2 (2015), s. 271-294; B. Bassa, *NaProTechnology – nadzieją dla niepłodnych małżonków*, „Studia Aloisiana” 1 (2012), s. 61-69; też, *Troska o zdrowie prokreacyjne w naprotechnologii – formą budowania nowej kultury życia ludzkiego*, „Teologia i Moralność” 2 (2017), s. 113-126; też, *Zastosowanie naprotechnologii w diagnostyce i leczeniu niepłodności małżeńskiej*, w: *Rodzina i rodzicielstwo między tradycją a współczesnością*, red. A. Skreczko [i in.], Warszawa 2014, s. 239-249.

²⁹ Z badań przeprowadzonych w 2019 r. przez autora wynika, że płodność rozumiana jest najprawdopodobniej, nie tylko przez respondentów, ale przez większość społeczeństwa, jedynie jako zdolność do spółdzenia i urodzenia biologicznego potomstwa.

dziecka, które nie ma domu i potrzebuje rodzinnego ciepła³⁰, albo do otwarcia się na inne działania, które stanowią wypełnienie powołania człowieka do płodnego życia i zapewniają możliwość pełnego, twórczego życia dzięki duchowemu macierzyństwu lub ojcostwu. Ważne jest, aby przy tym edukować małżonków bezskutecznie starających się o spłodzenie i urodzenie biologicznego potomstwa w zakresie takich metod leczenia, które są naturalne, bezpieczne i zgodne z nauką Kościoła katolickiego. Towarzystwo małżonkom w tej drodze jest niezwykle istotne – badania przeprowadzone wśród bezpłodnych małżeństw wykazały³¹, że opieka duszpasterska odgrywa znaczącą rolę w procesie akceptowania konsekwencji niepłodności i radzenia sobie przez małżonków z wynikającym z niej cierpieniem, a kluczowym czynnikiem sprzyjającym akceptacji niepłodności i wynikających z niej konsekwencji okazuje się głęboka wiara. Osoby niepłodne będące pod opieką duszpasterstwa rodzin szczególnie uwypuklały rolę adoracji Najświętszego Sakramentu z błogosławieństwem, formułowały prośby i postulaty związane z jak najczęstszym organizowaniem form modlitewnej aktywności, w ich przekonaniu bardzo istotnych i pomocnych w poszukiwaniu nowych sposobów realizacji swojego powołania.

14. TOWARZYSZENIE – DUSZPASTERSKIE I PROFESJONALNE

W celu zapewnienia skutecznej pomocy, rzetelnej i przynoszącej prawdziwą korzyść duchową i życiową naszym podopiecznym, w Duszpasterstwie Rodzin archidiecezji katowickiej przestrzega się zasad związanych z organizacją pracy i udzielaniem pomocy. Podstawowym założeniem jest przekonanie, że każdy etap rozwoju rodziny i rodzaj sytuacji trudnej, z jaką mogą mierzyć się jej członkowie, wymaga nieco innych działań i form duszpasterskiego towarzyszenia. Z tego względu wszyscy, którzy podejmują trud pracy z rodzinami w strukturach Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej, niezależnie od tego, czy są to osoby duchowne, czy świeckie, powinni być odpowiednio przygotowani merytorycznie i uformowani duchowo. Sytuacje trudne wymagają wiedzy teologicznej, medycznej, psychologicznej, czasami prawnej, często interdyscyplinarnej i ogromnego

³⁰ Działaniami podejmowanymi w tym kierunku może być np. organizowanie spotkań z parami, które zdecydowały się na adopcję, mianowicie w tym celu, żeby niepłodni małżonkowie wysłuchali świadectwa, skorzystali z doświadczeń i praktycznej wiedzy, zadali pytania i podzielili się wątpliwościami, a także stała współpraca z instytucjami adopcyjnymi. Ów aspekt towarzyszenia duszpasterskiego wymaga szczególnej empatii, taktu i dobrego rozeznania, mianowicie czy nadszedł już odpowiedni moment, żeby poruszyć ten temat i na jakim etapie znajduje się rozeznawanie przez małżonków ich powołania w trudnej sytuacji.

³¹ Bepłodne osoby zadowolone z opieki duszpasterskiej deklarowały, że w doświadczeniu niepłodności w pełni ufają Bogu oraz że wiara w Boga bardzo pomaga im w zmaganiach z niepłodnością. Osoby zadowolone z opieki duszpasterskiej rzadziej deklarowały utratę zaufania do Boga w trudnej sytuacji, w której się znalazły.

zaangażowania związanego z koniecznością zdobywania nowych kompetencji. Dbamy o to, żeby żadnej osobie zaangażowanej w pomoc rodzinom nie brakowało potrzebnej wiedzy i koniecznego doświadczenia, dlatego wymagamy właściwego przygotowania do posługi.

W pracy i posłudze Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej działamy zgodnie z zasadą, że ze względu na konkretne potrzeby rodzin duszpasterstwa małżeństw mogą się specjalizować, by gromadzić rodziny w podobnych fazach rozwojowych lub dotknięte sytuacją trudną tego samego typu, mianowicie w celu lepszego i skuteczniejszego towarzyszenia im w wyzwaniach współczesności. Taki model działania przynosi bardzo dobre rezultaty i przyczynia się do powstawania wspólnot mogących skutecznie wspierać się w doświadczanych problemach i wyzwaniach, jakie się z nimi wiążą.

Wyrazem profesjonalizmu w duszpasterskim towarzyszeniu rodzinom na wszystkich etapach ich rozwoju i w specyficznych sytuacjach trudnych oraz nieuregulowanych jest współpraca z teologami, lekarzami i psychologami, zawsze tylko z takimi specjalistami, którzy w swojej praktyce stosują się do nauczania Kościoła. Łączymy solidną wiedzę teologiczną, psychologiczną i medyczną, aby właściwie doradzać i prowadzić naszych podopiecznych bezpieczną drogą, a także, żeby chronić rodziny przed duchowymi i doczesnymi zagrożeniami. Duszpasterstwo Rodzin archidiecezji katowickiej w poszukiwaniu jak najlepszych rozwiązań dla swoich podopiecznych pragnie współpracować z organizacjami, środowiskami, osobami, którym leży na sercu dobro rodziny chrześcijańskiej. W tym celu dążymy do łączenia sił, wspierania się, korzystania z doświadczeń, realizowania wspólnych projektów, takich jak np. kursy i warsztaty prowadzone we współpracy z Domowym Kościołem Ruchu Światło-Życie. Wierzymy, że wspólnie możemy zdziałać więcej, dlatego szukamy razem, w duchu wierności nauczaniu Kościoła, odpowiedzi na problemy rodzin we współczesnym świecie.

Troska o udzielenie wszechstronnej pomocy we wszystkich koniecznych aspektach funkcjonowania człowieka – zawsze w zgodzie z zasadami chrześcijańskimi – wyraża się również w prowadzeniu przez archidiecezję katowicką Poradni Psychologicznej Przyszań³². Szeroki zakres działania tej instytucji obejmuje poradnictwo psychologiczne, pomoc psychologiczną i konsultacje, psychoterapię indywidualną dorosłych i młodzieży, psychoterapię rodzin, interwencje kryzysowe, diagnozę psychologiczną, a także psychoedukację i działalność szkoleniową. Dzięki poradni możliwe jest skuteczniejsze udzielanie pomocy rodzinom, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych i trudnych, wymagających szybkiego i owocnego wsparcia psychologicznego.

Opisane sytuacje nie stanowią pełnego zakresu działań Duszpasterstwa Rodzin archidiecezji katowickiej, podejmowanych z myślą o rodzinach. Zgodnie z zaleceniami i w odpowiedzi na konkretne potrzeby i sytuacje w życiu rodzinnym

³² Strona internetowa poradni: <https://rodzina.archidiecezjakatowicka.pl/poradnictwo/poradnia-psychologiczna> [dostęp: 26.04.2025].

wiernych podejmujemy posługę wobec rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi, dotkniętych problemem uzależnienia, opiekujących się osobami w podeszłym wieku, osób owdowiałych i samotnych, małżonków małoletnich. Swoją pieczę otaczamy również rodziny emigrantów lub osób, które z racji wykonywanego zawodu zmuszone są do dłuższego przebywania poza domem (np. wojskowych czy marynarzy). Towarzyszymy także rodzinom po rozpadzie. We wszystkich potrzebach i problemach rodziny chcemy jej pomagać w duchu umacniania wiary i w rozumieniu roli małżeństwa w Bożym planie stworzenia, dlatego poszukujemy stale nowych rozwiązań zgodnych z nauką Kościoła o małżeństwie i rodzinie, a jednocześnie mogących przyczynić się do budowania rodzin silnych wiarą i zaufaniem do Boga.

BIBLIOGRAFIA

- Barczak A., *Naprotechnologia – technologia naturalnej prokreacji*, „Życie i Płodność. Kwartalnik Interdyscyplinarny” 1 (2008), s. 109-113.
- Barcentewicz M., *Co to jest NaProTechnology?*, w: *Poradnictwo rodzinne w teorii i praktyce*, red. U. Dudziak [i in.], Kraków 2013, s. 327-336.
- Barcentewicz M., *NaProTECHNOLOGY jako narzędzie do diagnostyki i leczenia niepłodności i innych chorób*, w: *Naturalne planowanie rodziny w ujęciu wybranych dyscyplin naukowych*, red. W. Wieczorek [i in.], Lublin 2008, s. 229-238.
- Bartkowiak E., *Obraz matki i macierzyństwa w przekazach źródłowych z historii wychowania*, „Wychowanie w Rodzinie” 2 (2015), s. 271-294.
- Bassa B., *NaProTechnology – nadzieją dla niepłodnych małżonków*, „Studia Aloisiana” 1 (2012), s. 61-69.
- Bassa B., *Troska o zdrowie prokreacyjne w naprotechnologii – formą budowania nowej kultury życia ludzkiego*, „Teologia i Moralność” 2 (2017), s. 113-126.
- Bassa B., *Zastosowanie naprotechnologii w diagnostyce i leczeniu niepłodności małżeńskiej*, w: *Rodzina i rodzicielstwo między tradycją a współczesnością*, red. A. Skreczko [i in.], Warszawa 2014, s. 239-249.
- Brożek M., *Duszpasterskie towarzyszenie małżonkom w pierwszych latach małżeństwa. Rola poradni rozpoznawania płodności*, „Teologia Praktyczna” 19 (2018), s. 191-203.
- Czerniak J., *Naprotechnologia – dobra diagnostyka i skuteczne leczenie*, „Teologia i Moralność” 2 (2017), s. 141-161.
- Debita M., *Naprotechnologia jako alternatywna wobec in vitro metoda leczenia niepłodności i dobre praktyki polskich samorządów w finansowaniu tej metody leczenia*, w: *Problemy małżeństwa i rodziny w prawodawstwie polskim, międzynarodowym i kanonicznym*, red. R. Szttychmiller [i in.], Olsztyn 2017, s. 105-115.
- Franciszek, *Adhortacja apostolska Amoris laetitia* (2016).
- Franciszek, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium* (2013).

- Goleń J., *Motywy zawarcia małżeństwa sakramentalnego. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań narzeczonych*, Lublin 2013.
- Gręźlikowski J., „Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin” przejawem troski Kościoła o małżeństwo i rodzinę, „Ius Matrimoniale” 17 (2006), s. 119-138.
- <https://iner.pl/> [dostęp: 23.04.2025].
- <https://przednamimalzenstwo.pl/przed-nami-malenstwo/home/> [dostęp: 23.04.2025].
- <https://przednamimalzenstwo.pl/wierni/home/> [dostęp: 23.04.2025].
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* (1981).
- Kamiński R., *Troska duszpasterstwa rodzin o małżeństwo i rodzinę*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne”, 57 (2010), s. 5-24.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2020.
- Kmieć B., *Towarzystwo duchowe małżonkom i osobom w sytuacjach nieregularnych w świetle adhortacji „Amoris laetitia”*, „Family Forum” 7 (2017), s. 107-124.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* (2003).
- Majdański K., *Teologia małżeństwa i rodziny w nauce Vaticanum II*, „Studia nad Rodziną” 1-2 (2007), s. 59-71.
- Mierzwiński B., *Troska Kościoła o rodzinę*, „Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio” 7 (2011), s. 121-132.
- Przybecki A., *Pojęcie modelu duszpasterstwa w teologii pastoralnej*, „Teologia Praktyczna” 9 (2008), s. 127-135.
- Pyżlak G., *Pracownicy duszpasterstwa rodzin i ich zadania*, „Studia nad Rodziną” 2 (2015), s. 67-87.
- Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium* (1963).
- Wojaczek K., *Koncepcja duszpasterstwa rodzin w „Familiaris consortio”*, w: *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, red. A.L. Szafrński, Lublin 1985.
- Wygralak P., *Obraz kapłana-duszpasterza w nauczaniu św. Grzegorza z Nazjanzu*, „Vox Patrum” 35 (2015), s. 569-579.